

О. Л. РАССКАЗОВА

докторант

Класичний приватний університет

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ФЕСТИВАЛІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті на підставі узагальнення практичного досвіду організації й проведення фестивалів неформальної освіти дорослих здійснено аналіз їх методичного супроводу на прикладі фестивалів особистісного та професійного розвитку дорослих.

Виявлено загальні особливості методичного супроводу у двох основних напрямках – підготовки й організації заходу та особливостей організації й здійснення навчання дорослих у його межах. Подано результати аналізу та визначено пріоритетні лінії спеціального методичного супроводу навчальної діяльності суб'єктів таких заходів.

Ключові слова: фестивалі неформальної освіти дорослих, фестивалі особистісного та професійного розвитку дорослих, методичний супровід.

В українському освітньому просторі останніми роками набули широкої популярності серед дорослого населення різноманітні освітні заходи, зокрема: фестивалі, форуми, ярмарки, саміти, виставки, салони, конгреси, симпозіуми, конференції, семінари, круглі столи, панельні дискусії, відкриті простори, відкриті лекції, конкурси, дебати тощо. Збільшується й сама кількість цих публічних освітніх заходів, які починають відігравати дедалі більшу роль і впливати на розвиток, насамперед, неформальної й опосередковано формальної освіти дорослих.

Такі заходи організовують як громадські організації різного рівня (державного, конфесійного, професійного чи іншого), так і окремі індивіди та їхні родини. Відповідно, організація й проведення заходів мають різні цілі та завдання, відрізняються за кількістю охоплення людей і спільнот, масштабністю впливу на формування громадянськості, розвиток ключових (універсальних) професійних компетентностей, особистісний розвиток дорослих.

Сучасний український освітній подієвий менеджмент (event-менеджмент) і подієвий маркетинг (event-маркетинг) набирають обертів. Вважаємо актуальним проаналізувати можливості методичного супроводу організації й проведення таких популярних освітніх заходів, як фестивалі неформальної освіти дорослих.

Аналіз енциклопедичних й інших літературних джерел свідчить, що фестиваль (від фр. festival, від лат. festivus – святковий) є масовим заходом, святкуванням або оглядом існуючих досягнень у певній галузі. Першими з'явилися музичні фестивалі у Великобританії в XVIII ст., пізніше популярності набули фестивалі театрального, циркового, кіномистецтва. У Південній Америці поширені вуличні фестивалі як масові гуляння з виступами артистів для різновікової публіки.

Фестивалі відбуваються як у великих закритих приміщеннях, так і на відкритому просторі полів, майданів, парків, на території природних архітектурно-історичних інтер'єрів замків та інших визначних місць.

Неформальну українську освіту протягом останнього десятиліття характеризують такі неординарні масові освітні заходи, як фестивалі особистісного й професійного розвитку дорослих. Практика показує, що в деякому сенсі відбувається фестивальний рух, який створює спеціальний освітній простір, в якому проводять різноманітні освітні майстер-класи, тренінги, лекції, трансформаційні ігри для дорослих. Серед популярних такі фестивалі: Міжнародний фестиваль практичної психології, духовних практик, інноваційних форм мистецтва «Тавалє» (м. Харків), Міжнародний фестиваль розвитку особистості «Жизнь как чудо» (м. Луганськ, м. Київ), Фестиваль тренінгів особистісного і професійного розвитку «Любовь. Карьера. Деньги» (м. Суми, м. Київ), Міжнародний фестиваль арт-терапії (м. Київ, м. Івано-Франківськ), Міжнародний фестиваль саморозвитку й творчості «Сказочный город» (м. Київ, узбережжя Чорного моря), Міжнародний фестиваль метафор, метафоричних карт та психологічних практик «МАКСимум» (м. Київ), Міжнародний фестиваль трансформаційних ігор «Інсайт» (м. Київ), Всеукраїнський фестиваль коучингу (м. Київ), Всеукраїнський фестиваль розвитку особистості «4 ательє» (м. Львів), Фестиваль психології та творчості «Кульбаба» (м. Суми), Жіночий фестиваль «Best Woman» (м. Київ), Чоловічий фестиваль «Мужик Fest» (м. Київ), Сімейний фестиваль «Семья Fest» (м. Київ), Жіночий фестиваль «Аніма» (м. Вінниця, м. Дніпро, м. Дніпродзержинськ, м. Івано-Франківськ, м. Київ, м. Кривий Ріг, м. Львів, м. Миколаїв, м. Одеса, м. Херсон, м. Хмельницький, м. Чернівці, м. Харків) тощо. Щороку спостерігається певна динаміка: виникають нові фестивалі, зникають деякі з тих, що вже були організовані й проведені.

Особливої уваги, на нашу думку, потребують питання методичного супроводу організації й проведення таких заходів, методичного забезпечення якості надаваних андрагогами освітніх послуг у межах таких фестивалів. Зазначений формат таких івентів дає змогу дорослій освіченій людині зануритися в комплекс пропонованих професіональними бізнес-тренерами, коучами, психологами, представниками творчих шкіл методик, технік, вправ тощо, обрати найбільш дотичні й адаптувати до власного особистісного розвитку та професійного просування.

Метою представленої *статті* є описати особливості методичного супроводу фестивалів неформальної освіти дорослих, на прикладі фестивалів особистісного і професійного розвитку дорослих.

Освітні фестивалі дорослих, як і будь-які інші форми організації навчання, потребують системного, структурованого підходу: визначення місії, цілей, мотивації, очікуваного результату навчальної діяльності дорослих, основних засобів, методів діяльності, форм організації навчальної діяльності, контролю за процесом організації й отриманими результатами.

Отже, методичний супровід організації та проведення фестивалів неформальної освіти дорослих ми розглядаємо як двосторонню систему організації практичної й теоретичної діяльності учасників (суб'єктів) навчання, зумовлений закономірностями та особливостями змісту навчання в таких умовах.

Завдання методичного супроводу полягають у тому, щоб на основі вивчення й аналізу явищ і дій у межах окремих освітніх заходів, по-перше, розкрити загальні закономірні зв'язки, особливості процесу *підготовки й організації заходу*, покрокової структури його проведення; по-друге, визначити змістові складові, особливості мотивації, засобів, методів, форм *організації навчання дорослих* у межах таких освітніх заходів. На основі виявлених закономірностей узагальнити й розробити рекомендації до навчальної діяльності учасників (суб'єктів) навчання – андрагогів та навчальної діяльності дорослих.

Суб'єктами фестивалів неформальної освіти, насамперед, є організатори й замовники події – їх може бути декілька чи один. Це можуть бути певні державні, недержавні, комерційні установи чи громадські організації, фізичні особи підприємці, які мають відповідні дозвільні документи щодо проведення таких освітніх заходів. Другою групою суб'єктів є партнери зазначених заходів – установи чи організації, зацікавлені в просвітницькій діяльності, популяризації інноваційних освітніх напрямів і технологій навчання дорослих. Серед них можуть бути виробничі й комерційні підприємства, інші громадські організації, політичні чи релігійні об'єднання, які не диктують і не просувають приватні цілі, а максимально долучаються для реалізації цілей заходу власною ціннісною, рекламною, маркетинговою, матеріальною, фінансовою підтримкою. Третьою групою суб'єктів таких заходів є волонтери – люди, які добровільно й безоплатно фінансово за рахунок власних ресурсів праці, часу, докладених інтелектуальних зусиль займаються суспільно корисною діяльністю для реалізації визначених місії, цілей і завдань фестивалю.

Особливої уваги заслуговує аналіз четвертої групи суб'єктів фестивалю – «андрагогів», як ключових фігур у системі неформальної освіти дорослих загалом і таких заходів зокрема. Поняття «андрагог» у наведеному контексті ми розуміємо не як професію, наприклад, «педагог», а узагальнену назву різних інформаційно-освітніх ролей. Якщо слідувати реалізації виключно навчальних цілей і завдань освітніх фестивалів, то це – «вчитель», «викладач», якщо йдеться про ціннісні цілі й завдання, формування духовно-моральної-культурної сфери особистості, а також елементарних форм людської поведінки, то це – вихователь, якщо консультування для самонавчання – «тьютор», «консультант» тощо. Існує безліч таких функціональних ролей, як коуч, майстер, наставник, викладач виробничого навчання, тренер, модератор тощо. У цій ролі на фестивалі можуть бути успішні бізнесмени, підприємці, фінансисти, менеджери, маркетингологи, вчителі, викладачі, вихователі, коучі, тренери, тьютори, психологи всіх шкіл і напрямів, провідні ведучі ділових, трансформаційних ігор для дорослих тощо.

П'ятою, ведучою групою суб'єктів фестивалів неформальної освіти дорослих є їх учасники – усі бажаючі дорослі, які прагнуть познайомитися з новими та вже традиційними освітніми методиками, отримати можливість обрати ті з них, які підйдуть саме їм, щоб добре себе почувати, бути здоровим, багато встигати, мати гармонійні стосунки, поліпшити існуючий бізнес або створити новий, удосконалюватися в мистецтві жити й власній самореалізації, грамотно спілкуватися тощо.

Методичний супровід *процесу підготовки та організації* таких заходів, як фестивалі неформальної освіти дорослих, полягає у створенні покрокової інструкції й наданні методичних рекомендацій до їх організації та проведення. Структура проведення таких заходів, передусім, передбачає врахування основних етапів: підготовчого, основного, підсумкового. Методичний супровід на всіх етапах спрямований на виконання провідної місії або мети заходу й водночас на вирішення спеціальних завдань відповідно до змісту та етапу діяльності. Фестивалі неформальної освіти дорослих, як і інші освітні події, мають декілька цілей: ознайомчу, розвивальну, навчальну, пізнавальну, комунікативну, релаксаційну тощо. Важливо розрізняти місію, цілі, завдання організації заходів і власне освітні цілі й завдання суб'єктів навчання.

Місія (від англ. – mission) є основною метою створення та проведення таких фестивалів, сенсом їхньої організації. Її визначення потрібне для розуміння сенсу існування й проведення таких заходів з позиції задоволення потреб учасників, реалізації конкурентних переваг, мотивації організаторів до його проведення. Бажано місію визначати на етапі становлення й не змінювати її. Зазвичай місія формулюється в двох варіантах: короткий варіант місії являє собою одне-два коротких речення – брендовий слоган заходу, спрямований передусім на формування його іміджу в суспільстві; другий розширений варіант місії найчастіше формулюють для внутрішнього користування, він повинен докладно розкривати всі необхідні аспекти місії, серед яких мета функціонування фестивалю, сфера діяльності і її поширення, філософія та методи досягнення поставлених цілей, методи взаємодії із суспільством (соціальне спрямування заходу). Правильно визначена місія, хоча й має зазвичай загальний філософський зміст, тим не менш обов'язково несе в собі щось, що робить її унікальною в своєму роді, що характеризує саме той захід, для якого вона була розроблена.

Так, місією фестивалів неформальної освіти дорослих на прикладі фестивалю тренінгів особистісного та професійного розвитку є створення інноваційного освітнього простору (події) для спілкування, обміну досвідом та інформацією між учасниками з метою їх подальшого розвитку й самореалізації, відповідно, духовного, культурного та інтелектуального перетворення регіонального співтовариства загалом. Формування нової освітньої моделі й культури відносин, ефективної в усіх сферах, яка надихає людей на особистісні й професійні трансформації та позитивні зміни. Коротка місія фестивалю: створення інноваційного освітнього простору для розвитку й самореалізації разом.

Місія є провідним, але не єдиним елементом ієрархії цілей освітніх фестивалів. З поняттям «місія» тісно пов'язані поняття «бачення», «цінності», «цілі», «показники результативності», «цільові показники», «ключові фактори успіху», «компетентності». Усі ці поняття формулюють на основі місії. Цінностями фестивалю визначено такі: любов, добро, щирість, синергія, справа, новизна, спілкування, партнерство, багатство, відкритість, розвиток, щедрість. Основні принципи: спокій, рівновага, позитивність, легкість, задоволення, комфорт для всіх. Бачення фестивалю: фестивальний подієвий рух як сприятливе інноваційне середовище, яке об'єднує представників України й зарубіжжя, які бажають розвиватися, розкривати на добро та реалізовувати свій потенціал максимально доброзичливим для кожного чином. Фірмовим гаслом є: «Люби! Дій! Багатій!». Конкурентними перевагами визначено таке: працювати в команді; використовувати синергетичний ефект; з кожним фестивалем удосконалювати алгоритм організації та проведення фестивалю; працювати відкрито; дотримуватися принципів; обирати інноваційні напрями, поважне ставлення до кожного учасника як суб'єкта фестивалю.

Реалізація цілей і завдань фестивалю потребує покрокової інструкції діяльності колективу організаторів у вигляді дорожньої карти, в якій календарно розписуються дії щодо організації комунікації з усіма суб'єктами протягом підготовчого етапу заходу.

Методичний супровід організації заходів неформальної освіти передбачає технічну підтримку й змістове наповнення сайту заходу, відповідних сторінок соціальних мереж, зовнішньої реклами, виготовлення поліграфічної інформаційної та рекламної продукції для можливостей анонсування заходу в різних сучасних джерелах розповсюдження інформації. Крім того, систематизації й відбору змісту заходу потребують супровідні додаткові заходи: прес-конференція, організаційні зустрічі, спеціальні тематичні сніданки чи вечірки тощо. Чіткого алгоритму потрібно дотримуватися в написанні інформаційного листа про подію й складання прес-релізу для ЗМІ.

Основний етап, власне проведення фестивалю, повинен мати налагоджений процес організацію простору фестивалю – розрахований за часом порядок проведення презентації майстрів фестивалю, організація навчальних занять відповідно до раніше сформованої програми й визначеного розкладу, організація технічного супроводу в аудиторіях, облаштування локацій реєстрації, фотолокації тощо.

Сутність методичного супроводу *навчальної діяльності* в межах таких заходів полягає у виявленні освітнього значення тренінгів, майстер-класів, інших форм навчальних занять для особистісного та професійного зростання дорослих, їх місця в неформальній освіті дорослих і системі освіти загалом, узагальненні пріоритетних тематик змісту, визначенні провідних застосовуваних методів, засобів, форм організації навчальної діяльності.

Освітнє значення змісту освіти дорослих і різних форм застосовуваних навчальних занять у межах фестивалів неформальної освіти є ціннісно орієнтованими відповідно до цілісної системи цінностей із своєю ієрархіч-

ною структурою – від загальнолюдських, національних, громадянських цінностей, цінностей родинного буття до особистісних цінностей. Згідно з визначенням С. У. Гончаренко, ціннісними орієнтаціями вважають вибіркову, відносно стійку систему спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтовану на певний аспект соціальних цінностей [1, с. 357].

Ціннісними аспектами *навчальної діяльності*, зокрема, у межах фестивалів неформальної освіти дорослих, нами визначено таке:

- підпорядкування місії, провідної цілі й визначених завдань навчальної діяльності в межах заходу зазначеному спектру цінностей;
- змістове наповнення сприяє освоєнню, усвідомленню й сприйняттю дорослим сукупної системи цінностей, допомагає перевести її в систему принципів і переконань, формує особливу самоцінність як передумову нормального духовного розвитку людини;
- визначені тематики заходу розкривають упорядковану систему базових знань про світ, людину та суспільство, що дає змогу дорослому орієнтуватися в складному й мінливому сьогоденні;
- спрямованість заходу на розвиток універсальних, ключових компетентностей, які є базовою цінністю фахівця сьогодення та забезпечують йому успішне особистісне, суспільне, професійне життя;
- урахування можливостей усебічної комунікації суб'єктів заходу для вдосконалення навичок успішної участі дорослого в спільній діяльності великих і малих груп, досягнення індивідуальних та колективних цілей;
- забезпечення сприятливої естетично-етичної атмосфери взаємодії учасників.

Отже, ціннісного наповнення набувають усі дидактичні складові освітнього заходу: цільова й мотиваційна зорієнтованість суб'єктів фестивалю, визначені зміст і тематика, застосовувані технології організації навчання, загальна соціально-культурна ситуація, адекватна організація освітнього середовища, емоційно-психологічний стан суб'єктів, професійні й особистісні якості ведучих / тренерів / майстрів / викладачів фестивалю тощо.

Однією із цілей організованої навчальної діяльності в межах фестивалів є розвиток ключових компетентностей дорослих. В основу концепції ключових компетентностей ученими закладена ідея формування компетентного працівника, який не лише має необхідні базові знання та навички, а й виявляє професіоналізм через різноманітні дії, зокрема вміння адекватно реагувати в нестандартних фахових ситуаціях, брати на себе відповідальність, бути динамічним і гнучким.

Поширеним і загальноприйнятим сьогодні є поділ усіх компетентностей на дві великі групи: ключові (загальні) компетентності (key (generic) competences, transferable skills) та предметно-спеціальні (фахові) компетентності (subject-specific (professional) competences). Згідно з визначенням останні залежать від предметної / фахової / спеціальної сфери / галузі, предметні / спеціальні знання та вміння з якої й визначають профіль, специфіку, освітню програму та кваліфікацію загалом.

У результаті здійсненого аналізу провідними щодо формування й розвитку сучасних ключових компетентностей дорослих нами визначені такі напрями:

– *особистісно значущий*, який включає такі компетентності: ціннісно-орієнтаційні, здоров'язбереження, громадянськості, самовдосконалення й саморозвитку, зокрема мовного, мовленнєвого, культурного, професійного розвитку;

– *соціальний*, який включає такі компетентності: соціальної взаємодії із суспільством, спільнотою, колективом, родиною, друзями, партнерами; комунікативні;

– *діяльнісний*, який включає такі компетентності: когнітивні, креативні, інтелектуальні; організації діяльності; інформаційних та цифрових технологій тощо.

Провідними формами організації навчальної діяльності дорослих на фестивалях є тренінги, майстер-класи, відкриті лекції, трансформаційні розвиваючі ігри для дорослих тощо.

Роль і значення викладачів-андрагогів як ключових фігур у системі неформальної освіти дорослих дедалі збільшується, що пов'язано передусім зі зростанням соціальної значущості ролі неформальної освіти дорослих у суспільстві, запитами науки та практики на розкриття особливостей професійного вдосконалення й перепідготовки дорослих. Організатори фестивалів неформальної освіти дорослих у підборі майстрів-андрагогів дотримуються певних вимог до їхнього фахового рівня. Для забезпечення дотримання таких вимог розроблена коротка пам'ятка щодо діяльності андрагогів у межах організованих фестивалем форм навчальної діяльності зі слухачами (учасниками): слухачу належить провідна роль у процесі навчання; слухач навчається й часто не ставить перед собою конкретних цілей навчання, він загалом прагне до самостійності, самореалізації, самоврядування; слухач має професійний і життєвий досвід, знання, вміння, навички, які бажано задіяти в процесі навчання; слухач шукає якнайшвидшого застосування отриманих під час навчання знань і вмінь; процес навчання слухача значною мірою визначається зовнішніми факторами (часом, місцем розташування, побутом, професією, соціальним статусом тощо), які або обмежують, або сприяють процесу навчання; процес навчання слухача організований у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто навчає, на всіх його етапах.

Висновки. Здійснений нами аналіз методичного супроводу фестивалів неформальної освіти дорослих на прикладі фестивалів особистісного та професійного розвитку дорослих дав можливість виявити його загальні особливості у двох основних напрямках – *підготовки й організації заходу* та *особливостей організації й здійснення навчання дорослих у його межах*. Особливості методичного супроводу підготовки та організації фестивалів полягають у такому: дотримання структури організації й проведення таких заходів, яка має підготовчий, основний, підсумковий етапи; суб'єктами фестивалів неформальної освіти є організатори, партнери, волонтери, анд-

рагоги, учасники; методичний супровід на всіх етапах спрямований на виконання провідної місії, мети заходу й водночас на вирішення спеціальних завдань відповідно до змісту та етапу діяльності; передбачені змістове наповнення й технічна підтримка сайту заходу, сторінок соціальних мереж, виготовлення інформаційної та рекламної поліграфічної продукції тощо; систематизації й відбору змісту заходу потребують супровідні додаткові заходи тощо. Спеціального методичного супроводу потребує *навчальна діяльність суб'єктів*: визначення пріоритетних тематик змісту, застосовуваних методів, засобів, форм організації навчальної діяльності, ліній розвитку сучасних ключових компетентностей дорослих тощо.

Список використаної літератури

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2018

Рассказова Е. Л. Методическое сопровождение организации и проведения фестивалей неформального образования взрослых

В статье на основании обобщения практического опыта организации и проведения фестивалей неформального образования взрослых осуществлен анализ их методического сопровождения на примере фестивалей личностного и профессионального развития взрослых.

Выявлены общие особенности методического сопровождения в двух основных направлениях – подготовки и организации мероприятия, и особенностей организации и осуществления в его рамках обучения взрослых. Представлены результаты анализа и определены приоритетные линии специального методического сопровождения учебной деятельности субъектов таких мероприятий.

Ключевые слова: фестивали неформального образования взрослых, фестивали личностного и профессионального развития взрослых, методическое сопровождение.

Rasskazova O. Methodical Support of Organization and Holding of Festivals of Non-Formal Education of Adults

The article on the basis of generalization of practical experience of organization and holding of festivals of non-formal adult education carried out an analysis of their methodological support, for example, festivals for personal and professional development of adults.

The common features are revealed methodological support in two main directions – preparation and organization of the event, and characteristics of the organization and implementation of adult learning within it.

Features of methodological support for the preparation and organization of the festivals are: compliance with the structure of the organization and such activities which has a preparatory, basic and final stages; the subjects of the festivals of non-formal education are the organizers, partners, volunteers, adult educators, participants; methodological support at all stages aimed at fulfilling the drive mission, goals, activities, and special tasks in accordance to the content and stages; provided content and technical support activities, production of information and promotional printing products and so on.

The article presents the results of the analysis, and prioritized the special methodical maintenance of educational activity of subjects of such activities: analysis, synthesis, and meaningful compliance with the priority topics, applied methods, means, forms of organization of educational activities, directions of development of modern key competences of adults and etc.

Key words: festival of non-formal adult education, the festival personal and professional adult development, methodological support.